

РЕЦЕНЗІЇ

**Рецензія на монографію Н. В. Зінукової
“Усний переклад у зовнішньоекономічній сфері:
теорія і методика навчання магістрів-філологів”
(Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. – 424 с.)**

Актуальність проблематики монографії зумовлена сучасним станом і організацією підготовки перекладачів, вимогами ринку перекладацьких послуг, зокрема відсутністю формального стандарту для спеціальності, певною неузгодженістю навчальних планів з потребами ринку послуг перекладу, який в Україні зростає стрімкими темпами, значною залежністю успішності реалізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних установ і компаній від якості перекладацьких послуг, недостатнім урахуванням особливостей усного послідовного перекладу у процесі підготовки фахівців тощо. Всі ці чинники свідчать про необхідність удосконалення навчання майбутніх перекладачів, розроблення науково обґрунтованої методології, яка б урахувала напрацювання лінгвістики, психології, теорії міжкультурної комунікації, психолінгвістики, педагогіки й створила б підґрунтя методики навчання майбутніх перекладачів. На вирішення окреслених завдань і спрямована монографія Н. В. Зінукової “Усний переклад у зовнішньоекономічній сфері: теорія і методика навчання магістрів-філологів”, актуальність і своєчасність якої не викликає жодних сумнівів і поява якої є значним кроком у напрямку до вдосконалення вітчизняної системи підготовки перекладачів.

Логічно вибудована структура монографії передбачає обґрунтування теоретичних передумов дослідження, аналіз лінгвістичних, психологічних, психолінгвістичних, перекладацьких засад навчання усного перекладу, які були покладені в основу авторської концепції й методики формування фахової перекладацької компетентності в усному послідовному перекладі в зовнішньоекономічній сфері.

Авторка ретельно аналізує передумови розроблення концепції навчання магістрів усного професійно орієнтованого перекладу, зокрема досліджує вимоги ринку перекладацьких послуг, аналізує міжнародні й національні стандарти, якими послуговуються перекладачі в професійній діяльності. На особливу увагу заслуговують обґрунтовані в монографії з урахуванням вимог міжнародних стандартів, результатів опитування роботодавців, провідних фахівців, випускників спеціальності, викладачів перекладу загальні й фахові компетентності, а також відповідні результати навчання випускників магістратури спеціальності “Філологія (Переклад)”, які можуть слугувати надійним орієнтиром для підготовки вітчизняних фахівців у галузі усного послідовного перекладу.

Розглядаючи лінгвістичні засади навчання перекладу, Н. В. Зінукова обґрунтовано вдається до аналізу етики ділового спілкування, акцентуючи особливу увагу на його функціональному аспекті; дослідження особливостей інституціонального ділового дискурсу з урахуванням домінуючих стратегій, мовленнєвих актів, лексико-фразеологічних особливостей, зокрема метафоричних моделей, типових емфатичних конструкцій; вивчення логіко-композиційної організації текстів англomовного ділового дискурсу. Оскільки основу інституціонального англomовного дискурсу становить термінологічний шар, значну увагу в розділі приділено аналізу бізнес-термінів – їхній типології, способам словотворення тощо.

Цілком закономірним є дослідження Н. В. Зінуковою психологічних і психолінгвістичних засад навчання усного послідовного перекладу, які значною мірою визначаються його специфікою, а саме: одноразовою презентацією тексту, жорсткими часовими рамками, необхідністю досягнення миттєвої комунікації з можливістю зосередження меншої уваги на коректній граматиці, нормативності мови, роботою з частиною тексту, обмеженістю знань

перекладача про предмет розмови тощо. Аналіз психологічних механізмів, які функціонують у процесі усного послідовного перекладу (насамперед сприйняття, пам'ять, увага, ймовірнісне прогнозування), продемонстрував надзвичайну напруженість розумових механізмів перекладача, сприяв усвідомленню ролі й виокремленню ефективних прийомів для розвитку в студентів механізму переключення, в тому числі на різні типи кодування. З урахуванням визначених когнітивних механізмів усного перекладача Н. В. Зінуковою запропоновано мовленнєву модель потенційних перекладацьких проблем, пов'язаних із розумінням вихідного тексту й культурного контексту, запам'ятовуванням вихідного тексту та створенням тексту-перекладу. Зазначені проблеми, які впливають на перекладацьке рішення, знайшли подальше вирішення в авторській методиці.

Не обминула увагою дослідниця і перекладознавчі засади навчання усного перекладу. Зокрема таксономічний опис усного перекладу уможливив важливий висновок щодо необхідності введення до процесу професійної підготовки фахівців модифікацій усного перекладу та вправ в односторонньому, двосторонньому, повному, скороченому, абзацно-фразовому перекладі, різних ситуацій із застосуванням технічних засобів (телефонний переклад, Skype і гібридний SimConsec переклад тощо). В монографії одиниці перекладу визначено з урахуванням перекладацьких труднощів, що, в свою чергу, дає змогу оптимізувати процес навчання перекладу шляхом їх опрацювання. Н. В. Зінуковою проаналізовано важливі аспекти перекладу текстів ділового інституціонального дискурсу – відображення імпліцитного смислу, специфіку перекладу емфатичних моделей, які зазвичай не збігаються в англійській та українській мовах, переклад термінів, які відсутні в мові перекладу чи які означають концепції, інститути, непритаманні країні мови перекладу, особливості передавання гендерних маркерів.

На особливу увагу заслуговує представлена в монографії концепція дослідження, яка ґрунтується на суб'єктно-синергетичному, когнітивному й компетентнісному підходах і спрямована на формування мовної особистості фахівця в галузі перекладу. Аналіз низки публікацій, специфіки усного послідовного перекладу сприяв визначенню складу фахової компетентності перекладача, яка вміщує білінгвальну, особистісну, предметну перекладацьку й стратегічну компетентності. Вагомим для сучасної методичної науки є конкретизація змісту зазначених компетентностей авторкою рецензованої монографії у термінах знань, навичок, умінь і здатностей, а також визначення відповідних результатів навчання. Варто також відзначити, що в монографії вперше запропоновано опис рівнів сформованості фахової компетентності в усному перекладі для студентів магістратури на основі Дублінських дескрипторів.

Обґрунтовані в монографії теоретичні положення відображено в запропонованій авторській методиці формування фахової перекладацької компетентності в усному перекладі в зовнішньоекономічній сфері, якій (методиці) присвячено останній розділ монографії. Зокрема Н. В. Зінуковою визначено цілі й принципи навчання; окреслено зміст навчання в єдності предметного й процесуального компонентів; запропоновано етапи навчання усного послідовного перекладу; обґрунтовано систему вправ, яка відповідає визначеним цілям і спрямована на розвиток механізмів, особливо актуальних у процесі перекладу, враховує різні види усного перекладу, послідовно формує перекладацькі навички, вміння й здібності, побудована на типових ситуаціях і з використанням текстів усного інституціонального ділового дискурсу, представленого жанрами ділової презентації, інтерв'ю, виставки, ділових переговорів, ділової розмови по телефону. У розділі також обґрунтовано критерії оцінювання й сформованості фахової компетентності в усному перекладі.

Таким чином, у монографії представлено авторську концепцію та методику формування фахової перекладацької компетентності в усному перекладі в зовнішньоекономічній сфері, спрямовану на оволодіння відповідними знаннями, навичками, вміннями, а також розвиток професійного мислення, свідомості й мовленнєвої поведінки перекладача, що забезпечує формування мовної особистості, здатної до міжкультурної взаємодії.

Представлені у монографії результати дослідження призначено передусім для науковців, аспірантів, викладачів вищих закладів освіти, а також усіх, хто цікавиться проблемами навчання усного перекладу.

Зважаючи на викладене, монографія Н. В. Зінукової “Усний переклад у зовнішньоекономічній сфері: теорія і методика навчання магістрів-філологів” є сучасною та з огляду на сучасні тенденції у вищій освіті й потреби ринку праці вдалою спробою вдосконалення системи фахової підготовки перекладачів.

Рецензент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської філології
та методики навчання англійської мови
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

І. П. Задорожна